

Szindbád egyszer magányosan, barát nélkül élt egy kis faluban a Duna mentén, és megbomlott agyvelejét, zúgva kalapálgató szívét gyógyította. Idegen embereknel lakott, és egy árnyékos veranda volt az a hely, ahol lábát kinyújthatta. (A parasztház szobájába szinte négykézláb kellett bemennie.) Itt élt elhagyatva, a verandáról a nagy Dunát nézte, amely olyan széles volt e helyen, mint egy tó. A túlsó parton estéknként egy lámpa égett a víz felett, és fehér sugarakat küldött a fekete vízre. Nappal kormos vontatóhajók vonultak a nagy vízen, meg-megálltak, horgonyt vetettek, és a kis piros-fehér zászlócska olyanformán lengett Szindbád felé, mintha éppen az ő tiszteletére állottak volna meg a hajók a kis falu alatt. (Szindbád ilyenkor egy harcsabajuszú és hallgatag kormányosra gondolt, aki ott pipázik valahol az állati hangon bögő vontatóhajó farán, míg a felesége az ingét mossa a csónakban.) Délután a bécsi hajó szelte át a vizet, és a potrohos hajó olyan méltóságteljesen evickélt tova, mint egy kövér pap. A kémények gőgösen füstölögtek, a kerekék hűségesen és komolyan lapátolták a vizet, míg a fedélzeten fehérabroszos asztalok látszottak, ahol kövér idegenek sonkát esznek, és hozzá jégbehűtött sört isznak; a korlát mellett színesruhájú asszonyok és leányok állnak, nagy szalmakalappal a fejükön, és kis zsebkendőiket Szindbád felé lobogtatják. (Ilyenkor Szindbád fehér nadrágos és aranyos sapkájú hajóstiszt szeretett volna lenni. Hófehér cipőben ábrándos lépésekkel megy végig a fedélzeten, és hódító pillantásokat vet a nyerselyem ruhás, nagyszemű román asszonyokra.) Aztán a bécsi hajó eltűnt a folyó kanyarulatánál, és Szindbáddal csak a romok maradtak, amelyek a túlsó part hegyeiről integettek. A hegyen hajdan királyok laktak, és a fák még nem nőtték be teljesen az utat, amerre a királyok (bíborpalástban és nagy sarkantyús csizmában) a lovagokkal és az udvarhölgyekkel a várba felmentek. A nők hosszúderekú ruhát és arannyal hímzett bársonyszoknyát viseltek. Csizmát hordtak, mert gyakran lóra ültek, és göndörhajú ifjakkal nyargalásztak a lapos partokon. Bár a Duna a hegy lábát nyaldossa, a nők nemigen fűrdöttek, mert az még nem volt divat abban az időben. (Szindbád gyóntatóbarát óhajtott lenni a vártemplomban, és fehér kendőt nyomva szemére, kihallgatni a nők gyónásait, amelyek bizonyára őszintébbek voltak akkoriban, mint manapság. Hisz a pokol sokkal közelebb esett a földhöz. A gyóntatóbarát csak egyet mordult, és már megjelent az ajtóban az ördög. Szindbád Nagy Lajos király nejét szeretete volna gyóntatni nagyhétben a vár kápolnájában...)

Azután este lett.

A hegyek, erdők, régi királyi lakok és pirostetejű parasztházak eltűnedeztek a leereszkedő sötétségben, egy csónak sokáig látszott a régi ezüsthöz hasonlitos Duna hátán, a csónakban fehér ruhás nők ültek, és egy kibontott hosszú fehér fátyolt lebegtettek a víz felett, majd megjelent a rév lámpása a túlsó parti sötétségben, és erre csend lett a nagy Dunán. A habok láthatatlanul, álmódzva suhantak tova, és elvitték hírért Szindbádnak a messzi tengerekre, amint búbanatosan üldögel egy kis faluban, egy rozszant verandán. (Mire a habok messzire érnek - gondolta Szindbád -, elérkeznek egy messzi tartományba, idegen országba, ahol egy kis falu alatt fekete szemű, domború keleti asszony fűrészi fehér, gömbölyű térdeit a Duna hullámaiban. A hús habokból egyszerre meleg áramlat támad, és a meleg hullámok körülfogják a fehér lábakat. Ezek azok a hullámok, amelyekre a hegyek között Szindbád vágyakozó szeme tapadt.) - Aztán éjszaka lett, és ekkor megérkeztek végre Szindbád barátai - a magas töltésen tovarohanó vonatok...

A magányosan, elhagyottan élő Szindbád verandájáról arra a magas vasúti töltésre látott, amely ott húzódott keresztül a falucska közepén, és a töltésen naponta százötven vonat elrohant. Napközben a mozdonyok mulattatták Szindbádot. A nagy fekete gépek, amelyek gyors kerekeiken sietve gurultak tova, idővel élő lények alakjában jelentkeztek a Szindbád képzeletében. Voltak közöttük hatalmas, haragos és gőgös fajták, amelyek csupán kötelességtudásból vetődtek erre a tájra. A gyorsvonatok amerikai típusú szörnyei egy-két füstfelhőt pöffentettek a kis falucskára, aztán eltűntek. A kis cilinderkalapok sebesen szaladtak el a fák teteje felett, a nagy kerekék olyan gyorsan forogtak, mintha ma volna az utolsó napjuk, és a vashíd tiszteletteljesen, röviden zörrent meg, mintha egy nagyon tisztelt, ismert, nagyra becsült látogató lépne a tájra, akit már nem szükséges hosszasan bejelenteni. "I. e." mondta a vashíd, és a Buffalo-mozdony átrepült a kis falun, hogy a következő percben már csak a hegyek közül hangozzék vissza lihegő futása. Nyurga távirópóznák ijedten, szinte csodálkozva bámultak a kocsisor után, ahol finom nők és urak állnak az ablakokban, az étkezőkocsi csillogó üvegtáblái mögött fehér abroszok és borospalackok villantak meg, a szakács fehér sapkában néz ki a tájra, és a mozdony hidján komolyan és megfontoltan áll a kormos fűtő. A hosszú kocsi sietve futnak céljaik felé, és egy úr a kezét fogja egy úrnőnek az utolsó kocsii folyosóján. (Szindbád természetesen nászutas szeretett volna lenni, aki a zöld pamlagon most néz először komolyan egy fiatal leány szemébe, de az ajtón diszkrétan kopog a fehérkabátos pincér: az ebéd tálalva van...)

Majd köhögve és már messziről zörögve bukkan fel a kanyarulatnál a személyvonat vastag kéménye, és sűrűn ontja fekete füstjét a tájra. Hö-hö-hö... mondja a mozdony, amint átgurul a vashídon, és a mozdonyvezető kék zubbonyában, kormos sapkájában a mozdony ablakába könyökölve, elgondolkozva néz előre a síneken. A gőz fehéren, sísteregve repked a kerekeknél, és a mozdonynak olyan kürtője van, mint egy adóhivatalnoknak újév napján, midőn főnökéhez tisztelegni megy. A kopottas, poros személyszállító kocsik fáradt egykedvűséggel sorakoznak egymás után, de odabent az ablakok mögött víg élet van, kerek szemű gyerekek bémészködnek a falura, a bőrkanapékon fűző nélkül ülnek kövérkés mamák, és kiterített szalvétán sonkacsontot esznek. A férfiak ingujjban és hangosan nevetgélve, vidám dolgokat mondogatnak az asszonyoknak, egy kopasz ember éppen a függőnyt ereszti le gondosan, míg a vonat végéről víg énekszó hangzik. Fialat parasztlányok énekelnek karban, és a legények félre csapják virágos kalapjukat, a harmadik osztályú kocsik közepén álldogálva. A kalauzok kipedzett bajuszú, jókedvű szemű fiatal emberek, akik vidáman kiáltják az állomás nevét, miközben katonásan tisztelegnek egy fekete ruhás, fehér harisnyás és kövérkés özevgyasszonyka felé, aki megelégedett mosolygással, lassan ereszkedik le a magas lépcsőköre. A széltől megborzott hajú lányok - talán utazgató nevelőnők vagy tanítónők, akik végre kineveztetvén, messzi állomásukra igyekeznek - világos blúzban, könyökig meztelen karral kihajolnak az elmenő vonat ablakából, és kacéran forgatják vidor tekintetüket az állomáson ödöngő Szindbád felé. Egy kukoricánadrágos, izdadt férfi keresztülhajol a lányok gömbölykés vállán, mire egy sovány, magas leány a karjába csíp. A vonat tovább halad, egy pajkos parasztemenecske felcsípi a szoknyáját, és úgy mutatkozik Szindbádnak a harmadik osztályról, és a vállas kalauzok hetykén állnak meg a lépcsőköre... (Szindbádunk vasúti kalauz szeretett volna ekkor lenni; midőn is fehér kesztyűben lépne a női osztályba, ahol a meleg miatt kibontott ruhában üldögel egy lesütött szemű menyecske, aki körülmenyesen tudakozódna a vonatok érkezéséről, indulásáról, és a kalauz csendesen bezárná az ajtót maga mögött...)

És éjjel, midőn halkan, szinte zajtalanul suhan át az expresszvonat a magas töltésen, a mozdony röpiülni látszik jól megkent kerekein, míg a lámpások hosszú fénysávot vetnek előre a sínekre, a kocsik tompán görögnek, és a nyitott ablakok mögött sajátságos arcú és tekintetű külföldi nők vetkeződnék a hálókülkékben, és becsületrend jelvényes urak újságledőt olvasnak az étkezőkocsiban, a kőszénfűst szagán keresztül megérezni a havanna és parfüm illatát: ekkor Szindbád fekete hajú és Henry-szakállas hálókocsiellenőr volt, aki aranyos sapkában előkelő nyugalommal nyit be a hálókülkébe, és a szundikáló szép román asszonytól hüvösen, de finomkodva megkérdezi: „Asszonyom, nem parancsol még valamit?” És az expresszvonat tompán gördül tova a síneken, míg az elmaradozó kis parasztházakban eloltják a mécsest, és nyugalomra tér a házigazda feleségével...

Valahol messze, az éjben lámpácskáival haloványan pislogva húzódik tova egy bús tehervonat, a mozdonyon szemébe húzott sapkával ül a gépész, és hosszú füstöket szív pipájából...

Nem, a tehervonatra már nemigen gondolt Szindbád, midőn így élt egy nyáron a Duna mentén.

VÖRÖS ÖKÖR

A fogadónak volt egy hátulsó kapuja, amely görbe mellékutcára nyílt, és térdig érő sárban kiéhezett kőbor kutyák szimatolva ácsorogtak a hulladékok körül. Mintha arra lett volna csinálva a kapu, hogy éjszaka a muzsikuscigányok ez úton hozzák be a nagyböggőt, és vonszolják a cimbalmot - vagy pénztelen vándorlegények a téli alkonyat ködében itt besompolyogjanak, és az istállóban a szalma alatt elbújjanak. Azt senki sem hitte volna el a gyanús kapuról, amelyre vidéki szokás szerint mindenféle ákom-bákomok voltak felírva vörös és fehér krétával, a kontraszt neve és az istállólegény és a szolgáló szerelme emlékére egy szív kivésve, hogy e kapun, elhagyott bejáratán át majdnem hercegnők jöttek, könnyű cipőcskéik felett az álombeli

szoknyafodrokat emelve, a zordon környezetben kezüket a szívre szorítva, és arcfátyoluk mögött remegett ajkuk, midőn elhaladtak a lámpaoszlop mellett, ahol éjszaka tán egy szíven szúrt utas vérzett: eljöttek, hogy Szindbádtól örökre búcsút vegyenek.

Szindbád akkoriban a Vörös ökörhöz címzett fogadót nem hagyhatta el. Bizonyos zavart csinált a városban, előidézett válópört, amely kibéküléssel végződött, és zárdába küldtek miatta egy kisasszonyt, aki egykor mindenáron öngyilkos óhajtott lenni, míg évek múltával egy féltucat gyönyörű gyermek anyja lett.

Midőn holtan, bölcsen, kísértet-korában meglátogatta a Vörös ökröt, hol ifjú éveiben bujdosott, a bolthajtásos szobában mindent a régi rendben talált. A falba épített szekrény most is olyan nehezen nyílt, mintha egy megölt kereskedő fogná belülről az ajtót. Az ágy alóla csizmahúzó kandikált, mint egy leskelődő kiskutya. A bolthajtás alatt a függőlámpás szomorú fénye mintha ma is álmatlan férfiak dült arcába világítana, akik az esőszemek kopogását olvassák a tetőn, vagy a pisztolyt melengetik a párna alatt. Egykor tán szerelmesek szeme tapadt a fénykörre, amelyet a lámpás a meszelt falra vetett; valahol nyitva van egy ablak a házban, s az éji szél keservesen lengeti. A zárat tán egy barát-cella ajtajáról lopták, és a hűvös, téglával kirakott folyosón már hallatszák is a könnyű léptek bizonytalan közelgése. Parfóm és könnyes, sós íze van a csóknak, amelyet valamely idegen hercegnő először nyújt át a férfinak, akivel a közbeeső állomáson való találkozást hosszú levelekben megbeszélték. Aztán továbbutaztak a postakocsival vagy a hajóval, egyik északra, másik dél felé, és a Vörös ökörben nem maradt más, mint egy elhagyott hajtű, amelyet később egy álmatlan utas megtalált, és a hajtűt forgatva, szerette volna kitalálni a történetet a hajtű tulajdonosáról.

- Hallod a szél zúgását? - kérdezte önmagától Szindbád, midőn egy téli vasárnap délután elfoglalta helyét a szobában, s a kívülről fűthető kályhában olyan zajjal lobogtak a hasábfák, mintha kósza, dermedt erdei szellemek keltek volna életre a fenyő havas kérgében, s most ökleikkel dörömbölnének a kályha falán.

A folyosón ugyanazon régi sereshordók szaga, és tegnap tán pörkölt járta villásreggelire, amelyet a hidegtől veresre mart arcú utasok bicskahegyre tűzve jóízűen fogyasztanak, az udvaron a lovak megrázzák csengőiket, mintha karácsonyi estére igyekeznének valamerre, és az út még hosszú, fűszeres bort szüresölget egy férfikabátos, őszes nemesasszony, az idegen város tornyában szokatlan hangon szólal meg a déli harangszó, az erkélyes torony napsütésben áll zöld falaival, mintha vén bolond korában tetszeni akarna valakinek. A harangozás akkor szokott kezdődni, mikor az északi kapun át feltűnik a postakocsi kürtőkalapja, és a nagykerékű sárga alkotmány döngve, ünnepélyesen zörög végig a köhídon, a havas utcán az apró boltok között, hol a kereskedők úgy dörzsölgetik a kezüket, mintha még nem ábrándultak volna ki abból, hogy egyszer gazdag vásárló jön a postakocsival a városba és nem mindig a falusi tanítóné, vagy a félrecsapott zöld kalapban, salonkabátban a jegyző s más honoráciorok, akiknek kedvéért friss csapolás van szerdán és szombaton az Ökörnél. A barátkámsza szagú, tiszta utcán, a fogadó mellett amint elhalad a postakocsi, a zúzmarás ablakon át egy taplósínű utazókalapját pillant meg Szindbád, amelyhez hosszú, farkasbőrös kabát tartozik, szürke tiszti kesztyű és rövidszárú csizmácska. Ez ő, Franciska, aki leánykorában a legjobb táncosnő volt a téli bálokon, a sarokszobában, a numeró 7-ben laktak, midőn faluról a városkába jöttek, és a Thököly nevével ellátott erkély alatt, a derékig érő hóban sokszor megcsendült az éji zene. Egy téli éjszakán, midőn a forralt bor szaga összekeveredett a hideg folyosón a női bál ruhák illatával, a táncosnők haja kibomlott, mint szélben a hosszúszerű füvek, a muzsikások edeskes valcerjei dúdolásra kényszerítették a hallgatag női ajkakat: Franciska sokkal kegyesebb volt Szindbádhoz, mint hogy a hajós ezt bármikor megérdemelte volna. Örökre lekötölte Szindbádot ama régi bál éjszakán, midőn rövid időre eltűnt a táncteremből, és Szindbád még egy óra múltán is örök hűségéről dadogott, mint egy kábult diák, midőn hideg, éles, szinte bántó tekintettel mérlegelte őt Franciska, midőn a négyest együtt táncolták. "Hagyjon el, menjen el, rossz kedvem van!" - mondta a leány. Szindbád hajnalban elutazott, égő fejét, fájó homlokát a sötét postakocsi sarkába hajtva, és mind messzebbre maradt mögötte a bál muzsika; egy-két nap múlva még fülébe, emlékezetébe sodort a szél egy-egy hangfoszlányt a menyegzői zenéből, amely mintha a hegytetőről, egy kivilágított várkastélyból hangzana... A szomszéd szobából háromszor kopogtattak a falon. Szindbád a megbeszélte jeladásra oly izgatott és félénk lett, mint mindig, amikor találkozóra ment hosszú életében.

- Milyen fehér lett a haja! - mondta Franciska, midőn tetőtől talpig végignézett Szindbádon. - Azóta sokszor akartam felidézni alakját magam előtt, midőn az unalmas, hosszú falusi estéken a lábamat melegeitem a nyitott kályha vasrostélyán, de csak a hangjáig jutottam el. Egy lócsiszárnak volt azóta olyanforma a hangja, midőn egy félvér kancámat el akarta csalni.

Szindbád bánatosan mosolygott:

- Én sohasem felejtettem el végleg.

- Leszokhatott volna már a hazugságokról, hisz tudtommal ezért kurtavas jár mostani tartózkodási helyén, a másvilágon.

Az asszonynak még élesebb, keményebb, parancsolóbb lett a tekintete, mint leánykorában volt. Talán már bekormozott arcú rablók is rátörték éjnek idején az ajtót, és ő hidegvérrel lőtt közibük... Vagy megvadult lovak elragadták a kocsiját, a kocsis lezuhant a bakról, és az asszony elkapta a gyeplőt... Vagy gyermekei haltak meg ragályban, és ő éjszaka ölében tartotta a kis halott fejét... Szindbád visszatette tarisznyájába a fuvolát, amelyet az asszony tiszteletére megszólaltatni akart. Hideg, vizsgáztató hangon fordult Franciskához:

- Nem bántad meg, hogy éltél? Boldog voltál vagy boldogtalan?

- Mind a kettő voltam, mert számár az, aki az életét egyformának rendezi be. Szerelmes voltam, szerettek, szerettem, adtam, kaptam. Sírtam. Majd örültem a reggelnek, amely friss hidegvízzel lepett meg mosdótálamban, és a faleveleken a hűvös harmat elfelejtette velem, hogy éjszaka forró levegőjű bálban voltam, remegő kezek érintették a derekamat, vágyakozó csókok reszkettek a nyakszirtemen, és bolondul elhittem, hogy nekem van a legszebb hajam Magyarországon. Mindig nagyon szerettem a hidegvizet, a tisztaságot, a szappant magam főztem, és az ágyamat magam vetettem. Talán azért volt, hogy nem haltam bele sem a bánatba, sem az örömbé. Minden fogam megvan, Szindbád. Sőt nemrégén nőtt egy új fogam. Maga pedig felfordult, mint egy madárijesztő a hóban - felelt Franciska, és megsimogatta Szindbád arcát:

- De azért nem haragudtam komolyan... Csak úgy szelíden, öregasszonyosan, mikor nem akart az alakja megjelenni előttem, bármiként hívogattam.

Szindbád bólintott:

- Ha szerettél volna, eljötted volna. De most már mindegy. Mondd meg, ha van valami kívánságod. Jó barátságban vagyok a halottakkal; nem alkalmatlankodik a házad körül valamely kósza lélek, dörömbölő kísértet?

- A halottaktól nem félek, az élőktől sem. Negyvenéves vagyok, s már évek óta abban telik örömem, hogy háziállataim tavasszal szeretik egymást.

- Egykor szeretted a táncot, az érzelmes zenét. Mondd, sohasem hallod az elhagyott kertekből az üvegharang zengését?

Franciska halkán nevetett:

- Pörköltet szeretnék enni, s hozzá habos sárga sört inni. A paprikáslé piros színét szeretem, és az útszéli fogadósok elmondják ügyes-bajos dolgaikat nekem, mert barátságos arcom van. Menjünk ebédelni, az est hamar leszáll, s besötétedés előtt otthon akarok lenni a falumban.

- Élet - gondolta Szindbád. - Ledér, szent és megunt élet! Mily jó volna visszamenni beléd!